

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Облік і аудит реалізації продукції»

Студента 1 курсу групи ОПД м -11
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Лац І. І.

Науковий керівник:

викладач Судин Ю. А.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Зміст

Вступ

1. Готова продукція як економічна категорія та об'єкт обліку.....	5
2. Нормативно-правове регулювання ведення обліку і аудиту готової продукції та процесу її реалізації.....	8
3. Документування господарських операцій, пов'язаних з рухом готової продукції.....	14
4. Аналітичний та синтетичний облік реалізації готової продукції та розрахунків з покупцями та замовниками.....	16
5. Методика аудиту реалізації продукції та розрахунків з покупцями та замовниками.....	23

Висновок

Список використаної літератури

Вступ

Актуальність теми. Реалізація продукції завершує операційний цикл у діяльності підприємства. У ринкових умовах процедурі її планування передує виробничий процес. Підприємство має виробляти ту продукцію, яка користується попитом на ринку збуту. Головну роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства відіграє система контролю за реалізацією продукції, оскільки вона впливає на фінансовий результат, який є узагальнюючим показником роботи підприємства. За таких умов завданням обліку є забезпечення управлінського персоналу інформацією для оперативного регулювання реалізації продукції, планування майбутньої діяльності, запобігання суб'єктивності у процесі прийняття рішень. Організуючи систему обліку, аналізу та аудиту діяльності підприємствах хлібопечення, у тому числі й готової продукції та її збуту, необхідно мати на увазі, що хлібопекарні мають особливості виробничо- господарської та фінансової діяльності. До основних таких особливостей технологічного процесу виробництва хлібобулочних виробів можна віднести: нетривалість технологічного процесу; відсутність незавершеного виробництва; обмеження строку зберігання основних матеріально-виробничих запасів; обмеження строку реалізації готової продукції й мінімум залишків нереалізованої продукції, а по хлібу, як правило, їх відсутність; якість продукції, що випускається, яка залежить не тільки від дотримання технології виробництва, а й від якості вихідної сировини; норми витрат сировини і виходу продукції, що залежать від якості вихідної сировини; виготовлення продукції хлібопечення під що денне замовлення торговельної мережі. Враховуючи характер хлібопекарського виробництва – безперервний технологічних процесів та особливості здійснення його діяльності, питання організації обліку, аналізу та аудиту готової продукції та її збуту залишається сьогодні актуальним. Адже від її збільшення її обсягів буде прямо залежати збільшення фінансового результату діяльності підприємства, тобто прибутку. 4

Загальні питання обліку і контролю готової продукції висвітлювались у працях відомих вітчизняних учених-економістів. Значну увагу їм приділяли Бутинець Ф. Ф., Валусев Б. І., Голов С. Ф., Жилкіна Л. В., Гуцайлюк З. В., Кужельний М. В., Єфіменко В. І., Ткаченко Н. М., Сопко В. В., Смоленюк П. С. Вагомий внесок у розвиток методологічних питань обліку готової продукції зробили зарубіжні вчені: Бейгельзімер М. Г., Безруких П. С., Виноградов В. В., Грунфест І.Л., Маргуліс А.Ш., Марченко О.К., Кондраков В.Б., Ліберман Л. В., Левін В. С., Розенберг Н. Я., Тішков І. Е., Цуркану В. І., Шеремет А. Д., Чечета А. П. Проте питання обліку готової продукції на підприємствах молокопереробної промисловості залишаються актуальними та потребують нагального вирішення.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломного дослідження є вдосконалення обліку, аналізу й аудиту готової продукції та формування фінансових результатів від її реалізації на підприємствах. Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі завдання: – уточнити тлумачення понять категорій „готова продукція”, „збут продукції”, систематизувати підходи економістів до їх класифікації та визначення вартісної оцінки; – критично оцінити законодавче та методичне забезпечення і сучасний порядок відображення операцій з обліку готової продукції та її збуту; – з’ясувати вплив особливостей хлібопекарного виробництва на облік виробництва та її реалізації продукції; – розкрити сучасну методику організації обліку готової продукції та її збуту, що полягає у систематизації та відображенні інформації у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку; – внести пропозиції щодо вдосконалення системи організації обліку хлібобулочної продукції твої реалізації; – провести діагностику операцій з готовою продукцією та її збутом хлібопекарського підприємства, встановити зміни, вплив факторів на ці зміни 5 та виявити внутрішні резерви підприємства для збільшення обсягів готової продукції; – розробити організаційну модель внутрішнього аудиту реалізації готової продукції та фінансових результатів діяльності ПП „Паляниця плюс”.

Об’єктом дослідження є виробнича та фінансова діяльність ПП „Паляниця плюс”. Предметом дослідження виступає сучасна система обліку, аналізу та

аудиту готової продукції, її збуту на хлібопекарських підприємствах. Методи дослідження. Методичною основою дипломного дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ і процесів у безперервному їх розвитку та взаємозв'язку. У роботі було використано загальнонаукові методи дослідження: моделювання, аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння, математичні методи. Інформаційним забезпеченням для застосування зазначених вище методів дослідження слугували показники фінансово- господарської діяльності малих підприємств. У процесі дослідження було вивчено й проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених- економістів, законодавчі акти щодо питань обліку й аудиту готової продукції та результатів від її реалізації

1. Готова продукція як економічна категорія та об'єкт обліку

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» готовою вважається продукція, яка виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним і якісним характеристикам, які передбачені договором або іншим нормативно-правовим актом.

Випущена з виробництва готова продукція здається на склад за накладними. В бухгалтерії на підставі накладних ведеться накопичувальна відомість випуску готової продукції, у якій випущена продукція групується за видами і сортами (номенклатурними номерами) і відображається за двома оцінками - за обліковою вартістю (плановою собівартістю або за відпускними цінами без ПДВ) і фактичною собівартістю. Такий порядок оцінки зумовлений тим, що фактичну собівартість готової продукції, випущеної протягом місяця з виробництва, визначають тільки наприкінці місяця після відображення всіх прямих затрат і розподілу непрямих витрат та складання звітної калькуляції.

Дані відомості випуску готової продукції є підставою для її оприбуткування.

Синтетичний облік наявності і руху готової продукції за фактичною собівартістю ведеться на активному рахунку 26 «Готова продукція».

Оприбуткування випущеної з виробництва продукції відображається по дебету рахунка 26 «Готова продукція» і кредиту рахунка 23 «Виробництво»

Виконані і здані за актами замовникам роботи списуються з кредиту рахунка 23 «Виробництво» на дебет рахунка 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг».

Підприємства реалізують свою продукцію покупцям на підставі укладених договорів (угод). Відпуск готової продукції покупцям оформляється накладною на відпуск товарно-матеріальних цінностей (ф. № М-20), яка є підставою для списання готової продукції підприємством-виробником, що здійснило її відпуск, для оприбуткування її підприємством-одержувачем та для дозволу на вивезення її з території підприємства-постачальника.

У накладній зазначаються назва, номенклатурний номер, одиниця виміру, кількість, ціна кожного виду і сорту продукції, що відпускається. За потреби (при значній кількості назв, видів готової продукції, що відпускається) накладна за формою № 20 складається як обов'язковий додаток до товарно-транспортної накладної (ф. № I-ТН або № I-ТР спирт). Якщо дані про готову продукцію, яка відпускається і вивозиться автотранспортом на сторону, вміщуються у товарно-транспортній накладній, то накладна за формою № М-20 не складається.

Згідно із Законом України «Податкового Кодексу України» постачальник (продавець) повинен надати підприємству-покупцю податкову накладну, форма І порядок заповнення якої затверджені наказом ДПА України. В податковій накладній, крім інших реквізитів, вказуються ціна, ставка і сума ПДВ, загальна сума, що підлягає сплаті постачальнику. У разі звільнення від оподаткування готової продукції згідно зі ст. 5 Закону в податковій накладній зазначається «Звільнено від ПДВ» з посиланням на відповідний пункт ст. 5 Закону. Податкова накладна виписується в двох примірниках, оригінал якої надається покупцеві (одержувачу готової продукції), а копія зберігається у підприємства (продавця) як звітний і розрахунковий податковий документ.

Податкова накладна надає право покупцю, зареєстрованому як платник ПДВ, на включення до податкового кредиту (з віднесенням на дебет рахунка 641 «Розрахунки за податками») витрат по сплаті ПДВ постачальнику (продавцю) при придбанні матеріальних цінностей (робіт, послуг). Якщо покупець не є платником податку, то податкова накладна йому не надається.

Для проведення розрахунків з покупцем постачальник виписує рахунок-фактуру та інші розрахунково-платіжні документи, що підтверджують факт передачі (відпуску) матеріальних цінностей і їх оплату з зазначенням суми ПДВ. Постачальник може включити до рахунка-фактури покупця, крім вартості відвантаженої продукції, вартість тари, відвантаженої з продукцією (якщо вона не включена у відпускну вартість продукції і оплачується понад її відпускну вартість), а також транспортні витрати.

Аналітичний облік відвантаження і реалізації продукції, а також розрахунків з покупцями і замовниками підприємства ведуть у відомості № 16 відвантаження, відпуску і реалізації продукції. Записи в цій відомості (як і в журналі - ордері № 6) здійснюють в лінійному (позиційному) порядку, що дає можливість бачити, за яким розрахунковим документом, яка сума підлягає до сплати покупцем (замовником), а також робиться відмітка про оплату. При спрощеній формі облік відвантаження і реалізації продукції ведуть у відомості ф. № В-6.

Законодавством для обліку реалізації встановлено метод нарахування.

При методі нарахування датою реалізації вважається дата передачі права власності на продукцію (роботи, послуги) згідно з базисними умовами поставки, визначеними сторонами, незалежно від строку здійснення платежів. У цьому разі датою реалізації вважається дата відвантаження готової продукції покупцям (а для робіт, послуг – дата оформлення документів, які засвідчують їх виконання).

Відповідно до національного Плану рахунків на відпускну вартість відвантаженої (реалізованої) покупцям готової продукції в бухгалтерському обліку підприємства робиться запис по дебету рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» і кредиту рахунка 701 «Доход від реалізації готової продукції».

Одночасно робиться запис на списання виробничої собівартості реалізованої продукції:

Д-т рах. 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»

К-т рах. 26 «Готова продукція».

2. Нормативно-правове регулювання ведення обліку і аудиту готової продукції та процесу її реалізації

Облік й аудит готової продукції включає такий комплекс робіт, при виконанні яких забезпечується своєчасний і якісний облік виробництва, випуску та реалізації готових виробів не тільки в цілому за звітний період, але і за коротші проміжки часу (зміну, декаду тощо), контроль за цілістю і своєчасним відвантаженням готової продукції покупцям. Більш детальними завданнями обліку готової продукції є: – постійний контроль за виробництвом готової продукції (робіт, послуг) у розрізі показників як її обсяг, асортимент, якість; – комплексний і вірогідний облік готової продукції на складі, систематичний контроль за її збереженням і станом; – своєчасний і регулярний облік відвантаженої та реалізованої продукції (робіт, послуг), достовірна чітка організація розрахункових операцій з покупцями та замовниками; – облік і контроль дотримання кошторису бюджетних, непрямих та інших витрат, пов'язаних зі збутом продукції (робіт, послуг); – своєчасне і достовірне визначення результатів від реалізації продукції (робіт, послуг) та їх облік. Для виконання такого широкого спектру дій, регулювання відносин між юридичними та фізичними суб'єктами господарювання, врахування їх економічних і суспільних інтересів, необхідно чинно діюче нормативне законодавство. Тобто сукупність норм, правил поведінки, які не суперечать як державним так і індивідуальним інтересам будь-яких підприємств, з обов'язковим врахуванням міжнародного досвіду. У зв'язку з цим регулювання обліку, аналізу і контролю готової продукції та її збуту здійснюється за допомогою: Податкового Кодексу України, Закону України „Про бухгалтерський та фінансову звітність України”, П(С)БО 9 „Запаси”, П(С)БО 15 „Дохід”, П(С)БО 16 „Витрати”, План рахунків 17 бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і

організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, інших нормативних документів, затверджених Міністерством фінансів, Міністерством статистики, а також внутрішнім розпорядчим документом підприємства – Наказом про облікову політику.

Основні норми регулювання обліку готової продукції стосуються її визначення, правильного формування, відображення на рахунках обліку, оформлення відповідними первинними документами, систематизація реалізації продукції відображення її оцінки за обліковими, оптовими цінами та цінами реалізації, формування прибутку або збитку від її збуту. Визначення готової продукції, на відміну від П(С)БО 9 „Запаси” (яке уже згадувалось у попередньому пункті цієї роботи), у Податковому кодексі вжито термін „вироблена продукція”, який означає „загальний обсяг продукції, видобутої відповідно до угоди про розподіл продукції і доставленої в пункт виміру” [36]. Більш наближене значення до національного стандарту подано у Інструкції „Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань”. До готової продукції тут належить продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам [45]. Особлива увага у законодавчо-нормативних документах приділяється формування вартості готової продукції та оцінці її збуту. У бухгалтерському обліку готова продукція оцінюється за фактичною собівартістю, яка може бути визначена тільки після збирання всіх затрат та калькулювання. Разом з тим виникає потреба в щоденному обліку наявності й руху готової продукції та визначенні її вартісних характеристик. Тому у поточному обліку готову продукцію оцінюють за „твердими” обліковими цінами (середньорічною плановою собівартістю, договірними або оптовими цінами, або за фактичною виробничою собівартістю).

Оцінка продукції за „твердими” обліковими цінами дає змогу вести постійний поточний облік незалежно від калькуляції фактичної собівартості. Такі ціни є основою ведення бухгалтерського обліку готової продукції на

складах оперативно-бухгалтерським методом. З прийняттям Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні виникає необхідність по-новому відображати господарські операції з випуску готової продукції та її реалізації, формувати її собівартість. Саме дотримання наближення діючої методики обліку до міжнародної Податковому кодексі собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг трактується, як витрати, що прямо пов'язані з виробництвом та/або придбанням реалізованих протягом звітного податкового періоду товарів, виконаних робіт, наданих послуг, які визначаються відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що застосовуються в частині, яка не суперечить положенням цього розділу [83]. Відповідно до П(С)БО 16 „Витрати” собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

У світовій практиці розрізняють два підходи (моделі) щодо формування собівартості готової продукції – французьку та англосаксонську, тобто визначення повної та неповної собівартості. Відповідно до діючих в Україні законодавчих норм, то як бачимо, собівартість калькулюється на основі розрахунків неповних витрат, але з одночасним розподілом непрямих постійних загальновиробничих витрат і включенням їх у собівартість реалізації продукції. Тому, на українських підприємства формують виробничу собівартість, собівартість реалізації, а також з метою достовірності розрахунку цінової політики в управлінському обліку використовують повну собівартість виготовленої продукції (рис. 1.4). 19 калькулювання повної собівартості калькулювання неповної собівартості калькулювання згідно П(С)БО 16 „Витрати” Рис.1.4. Підходи до калькулювання собівартості продукції До виробничої собівартості готової продукції відповідно до П(С)БО 16 „Витрати” включаються прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Виробнича собівартість продукції зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, яка реалізується, та вартість

супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому підприємстві [75]. Податковий кодекс (ст.138 п.8) розширює методику формування собівартості виготовленої продукції, а саме додає до неї амортизацію виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг [64].

Прямі матеріальні і трудові витрати, інші прямі витрати Загальновиробничі витрати Адміністративні витрати, витрати на збут змінні постійні змінні постійні Незавершене виробництво Собівартість готової продукції Запаси Собівартість реалізованої продукції Витрати періоду Звіт про фінансові результати Баланс 20 Розглядати собівартість продукції в якості лише затрат на виробництво, виражених у грошовому вимірнику, на нашу думку, буде помилковим, оскільки не відобразатиме повною мірою сутність даного поняття. Адже варто зазначити, що собівартість продукції як економічна категорія виконує ряд найважливіших функцій [16, с. 115]: – облік і контроль всіх затрат на випуск і реалізацію продукції; – база для формування оптової ціни на продукцію підприємства і визначення прибутку і рентабельності; – економічне обґрунтування доцільності вкладення реальних інвестицій на реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючого підприємства; визначення оптимальних розмірів підприємства; – економічне обґрунтування і ухвалення будь-яких управлінських рішень тощо. Варто зазначити, що в англійській літературі поняття „собівартість продукції” не вживається, а її означення використовуються термін „cost”, трактуючи його як грошове вираження ресурсів, пов'язаних із виготовленням продукції. При збуті готова продукція залежить від облікової політики підприємства оцінюється одним із методів, передбачених у П(С)БО 9 „Запаси”, щодо вибуття запасів, а саме ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу.

При відображенні продажу готової продукції в бухгалтерському обліку зазначаються дві її оцінки: оцінка, що прийнята підприємством згідно з

обліковою політикою, – первісна вартісна (по дебету рахунку 90 „Собівартість реалізації готової продукції”), та оцінка, що визначаються за домовленістю сторін (по кредиту рахунку 70 „Дохід від реалізації готової продукції”). А відповідно до податкового обліку, витрати, з яких складається собівартість реалізованих товарів (виконаних робіт, наданих послуг) визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, 21 виконаних робіт, наданих послуг. Винятком є нерозподільні постійні загальновиробничі витрати, котрі зараховуються до складу собівартості реалізованої продукції в періоді їх виникнення. Собівартість реалізованої продукції складається з наступних витрат (рис. 1.5). Рис. 1.5. Склад собівартості реалізованої продукції

При збуті продукції підприємство, як уже зазначалось, повинно встановити вигідну для себе ціну, тобто, що у майбутньому отримати економічну вигоду від реалізації виготовленої продукції. Згідно Податкового кодексу можна скористатись однією із цін, а саме використати договірну ціну, яка утверджена у договорі купівлі-продажу й не може бути змінена, або звичайну ціну. Остання використовуються у разі здійснення: – бартерних операцій; – операцій з пов’язаними особами; – операцій з платниками податків, що застосовують спеціальні режими оподаткування або інші ставки, ніж основна ставка податку на прибуток, або не є платником цього податку, крім фізичних осіб, які не є суб’єктами підприємницької діяльності; – в інших випадках, визначених цим Податковим кодексом. З метою визначення достовірної ціни, тобто такої, яка б відповідала перш за все технологічним вимогам продукції, що реалізується, ПКУ пропонує Собівартість реалізованої готової продукції

Виробнича собівартість продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду

Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати

Понаднормативні виробничі витрати 22 підприємствам використовувати один із методів визначення звичайної ціни: порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу), ціни перепродажу, „витрати плюс”, розподілення прибутку, чистого прибутку (рис. 1.6). Методи

Характеристика формування ціни

Порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу) Застосовується ціна, яка визначається за ціною на ідентичні (а за їх відсутності – однорідні) товари

(роботи, послуги), що реалізуються (придбаваються) не пов'язаній з продавцем (покупцем) особі за звичайних умов діяльності Ціна перепродажу Застосовується договірна ціна товарів (робіт, послуг), визначена під час подальшого продажу таких товарів (робіт, послуг) покупцем третій особі, за вирахуванням відповідної націнки та витрат, пов'язаних із збутом „Витрати плюс” Застосовується ціна, що складається з собівартості готової продукції (товарів, робіт, послуг), яку визначає продавець, і відповідної націнки, звичайної для відповідного виду діяльності за співставних умов. Мінімальний розмір націнки може бути визначено на законодавчому рівні Розподілення прибутку Визначається прибуток від операції, який повинен бути розподілений між її учасниками.

Такий прибуток розподіляється на економічно обґрунтованій основі, що наближує цей розподіл до розподілу прибутку, який отримали б учасники операцій, якби були непов'язаними особами Чистого прибутку Ґрунтується на порівнянні показників рентабельності операції, які розраховуються на підставі відповідної бази (такої як витрати, обсяг реалізації, активи), з аналогічними показниками рентабельності операцій між непов'язаними особами у співставних економічних умовах. Рис. 1.6.

Методи визначення звичайної ціни відповідно до ПКУ При цьому необхідно використовувати інформацію про ціни в операціях між непов'язаними особам у співставних умовах на відповідному ринку товарів (робіт, послуг). Цим же пунктом ПКУ визначено, які саме умови є співставними. Для визначення звичайних цін на товари (роботи, послуги) використовуються офіційні джерела інформації, у тому числі: – статистичні дані державних органів і установ; 23 – ціни спеціалізованих аукціонів з торгівлі окремими видами продукції, біржові котирування; – довідкові ціни спеціалізованих комерційних видань та публікацій, у тому числі електронних та інших банків даних; – звіти та довідки відділів з економічних питань у складі дипломатичних представництв України за кордоном; – інші інформаційні джерела, що визнаються офіційними в установленому порядку. Якщо продаж (відчуження) товарів здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством, звичайною є ціна, отримана під

час такого продажу. Для товарів, раніше ввезених на митну територію України у митному режимі імпорту або реімпорту, звичайною ціною продажу (поставки) на митній території України вважається ринкова ціна, але не нижче митної вартості товарів, з якої були сплачені податки та збори під час їх митного оформлення. Отже, регулювання законодавчими нормативними документами обліку та аудиту готової продукції сьогодні наближено до міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності.

3. Документування господарських операцій, пов'язаних з рухом готової продукції

Як уже було сказано, собівартість реалізованої продукції складається з:

- виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду;
- нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- наднормативних виробничих витрат.

Оскільки готова продукція, відповідно до П(С)БО 9, є запасами, то й облік її ведеться на рахунках класу 2 "Запаси". Відповідно до Плану рахунків та Інструкції №291, підприємство з виготовлення готової продукції може використовувати:

рахунок 20 "Виробничі запаси". Цей рахунок призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці);

рахунок 23 "Виробництво". Цей рахунок призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції. Зокрема він використовується для обліку на окремих субрахунках витрат промислових підприємств на виробництво продукції. Аналітичний облік за рахунком 23 "Виробництво" ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами виготовлюваної продукції. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності;

рахунок 25 "Напівфабрикати". Цей рахунок призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух напівфабрикатів власного виробництва. Облік напівфабрикатів власного виробництва на окремому рахунку ведуть підприємства, у яких напівфабрикати, крім використання у виробництві, реалізуються на сторону як готова продукція. На підприємствах, на яких напівфабрикати власного виробництва використовуються тільки для

власних виробничих потреб, їх рух і залишки облікують на рахунку 23 "Виробництво";

рахунок 26 "Готова продукція". Цей рахунок призначено для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції підприємства. Інструкція №291 рекомендує відображати за дебетом рахунка 26 надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю. Крім того, в аналітичному обліку можливе також відображення готової продукції за обліковими цінами.

Оцінка продукції за обліковими цінами дає можливість постійного поточного обліку незалежно від калькуляції фактичної собівартості. Такі ціни є основою бухгалтерського обліку готової продукції на складах оперативного бухгалтерським методом.

рахунок 91 "Загальновиробничі витрати". На цьому рахунку ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва. Крім цього, тут також обліковують витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування. Нагадуємо, що підприємства торгівлі цей рахунок не застосовують;

рахунок 90 "Собівартість реалізації". Відповідно до Плану рахунків та Інструкції про його використання, рахунок 90 призначено для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг. За дебетом рахунка 90 відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), за кредитом - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати".

4. Аналітичний та синтетичний облік реалізації готової продукції та розрахунків з покупцями та замовниками

Як уже було сказано, собівартість реалізованої продукції складається з:

- виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду;
- нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- наднормативних виробничих витрат.

Оскільки готова продукція, відповідно до П(С)БО 9, є запасами, то й облік її ведеться на рахунках класу 2 "Запаси". Відповідно до Плану рахунків та Інструкції №291, підприємство з виготовлення готової продукції може використовувати:

рахунок 20 "Виробничі запаси". Цей рахунок призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці);

рахунок 23 "Виробництво". Цей рахунок призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції. Зокрема він використовується для обліку на окремих субрахунках витрат промислових підприємств на виробництво продукції. Аналітичний облік за рахунком 23 "Виробництво" ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами виготовлюваної продукції. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності;

рахунок 25 "Напівфабрикати". Цей рахунок призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух напівфабрикатів власного виробництва. Облік напівфабрикатів власного виробництва на окремому рахунку ведуть підприємства, у яких напівфабрикати, крім використання у виробництві, реалізуються на сторону як готова продукція. На підприємствах, на яких напівфабрикати власного виробництва використовуються тільки для власних виробничих потреб, їх рух і залишки облікують на рахунку 23 "Виробництво";

рахунок 26 "Готова продукція". Цей рахунок призначено для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції підприємства. Інструкція №291 рекомендує відображати за дебетом рахунка 26 надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю. Крім того, в аналітичному обліку можливе також відображення готової продукції за обліковими цінами.

Оцінка продукції за обліковими цінами дає можливість постійного поточного обліку незалежно від калькуляції фактичної собівартості. Такі ціни є основою бухгалтерського обліку готової продукції на складах оперативно-бухгалтерським методом.

рахунок 91 "Загальновиробничі витрати". На цьому рахунку ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва. Крім цього, тут також обліковують витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування. Нагадуємо, що підприємства торгівлі цей рахунок не застосовують;

рахунок 90 "Собівартість реалізації". Відповідно до Плану рахунків та Інструкції про його використання, рахунок 90 призначено для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг. За дебетом рахунка 90 відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), за кредитом - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати".

з/пЗміст господарської операції	Д-т	К-т
Отримано до каси підприємства гроші від покупців		
1 готової продукції підприємства	301	361
2 Податкові зобов'язання з ПДВ	643	641
3 Відвантажено готову продукцію підприємства покупцям	361	701
4 Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	701	643
5 Списано собівартість реалізованої продукції	791	901
Списано дохід від реалізації готової продукції власного		
6 виробництва на фінансовий результат	701	791

Аналітичний та синтетичний облік реалізації готової продукції та розрахунків з покупцями та замовниками

Готова продукція обліковується на підприємстві за місцями її зберігання та окремими видами у встановлених одиницях виміру: натуральному, що характеризує кількість, обсяг та вагу продукції відповідно до її фізичних властивостей для кількісного обліку готових виробів.

Кількісний облік готової продукції за її видами та на місцях її зберігання на підприємстві „Аеро-Експрес” організований безкартковим способом. Що передбачає собою складання відомостей за допомогою комп'ютера, які складаються на підставі звітів по випуску готової продукції по кожному цеху.

Начальниками цехів у звітах здійснюються записи про випуск та відпуск готової продукції покупцям та виводяться її залишки.

У кінці кожного місяця за даними аналітичного обліку витрат на виробництво визначається фактична собівартість готової продукції.

Аналітичний облік прийому і відпуску готової продукції на підприємстві „Аеро-Експрес”, який оформлюється видатковими і прибутковими документами, здійснюється за видами готової продукції за обліковими цінами з виділенням в регістрах відхилень фактичної собівартості виробів від їх вартості за обліковими цінами.

Підприємство яке обрано для написання теми дипломної роботи займається виготовленням майонезу, халви, лікєро-горілочаних виробів, що являється готовою продукцією, тому інколи готова продукція (якщо на неї зроблено замовлення) на складах не зберігається, а прямо з місця виробництва відвантажуються покупцю.

Для синтетичного обліку готової продукції обліковою політикою Товариства з обмеженою відповідальністю призначено активний рахунок 26 «Готова продукція». По дебету цього рахунку відображається оприбуткування готової продукції власного виробництва за фактичною собівартістю; по кредиту – відпуск готової продукції за фактичною виробничою собівартістю. Синтетичний облік готової продукції провадять за фактичною виробничою собівартістю. Якщо поточний облік готової продукції у бухгалтерії підприємства ведеться не за фактичною собівартістю, а за «твердими» обліковими цінами підприємства, то слід на рахунку «Готова продукція» окремо записувати випуск продукції за плановою розрахунковою собівартістю і відхилення фактичної собівартості від планово-розрахункової. Залишок є тільки дебетовим і показує фактичну виробничу собівартість готової продукції на кінець звітного періоду.

Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від вартості готової продукції за обліковими цінами (при списанні з рахунка 26 «Готова продукція») визначається як добуток рівня (відсотка) відхилень і вартості відпущеної готової продукції за обліковими цінами. Рівень відхилень визначається діленням суми відхилень на початок місяця з сумою відхилень продукції, що оприбуткована із виробництва за звітний місяць, на суму вартості залишку готової продукції за обліковими цінами на початок місяця та вартості оприбуткованої за звітний місяць з виробництва готової продукції за обліковими цінами. Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковими цінами, що відносяться до реалізованої продукції, відображається записом:

Дебет рахунків, на яких відображено вибуття готової продукції (20 «Виробничі запаси», 90 «Собівартість реалізації») та кредит рахунка 26 «Готова продукція»

На підприємстві аналітичний облік готової продукції здійснюється наступним чином: Кожного місяця в бухгалтерію окремі цехи здають звіти по випуску готової продукції в якому міститься найменування продукції, залишок продукції (кількість та сума) кількість та сума на яку було вироблено продукції на протязі звітного місяця, а також кількість реалізованої продукції та кількість списаної.

На основі звітів по випуску готової продукції бухгалтер складає товарний звіт по готовій продукції, в якому узагальнюються дані по цехах, а саме зазначається залишок готової продукції, кількість та сума по оптовим цінам, а також за плановою вартістю, кількість та сума випущеної продукції на початок періоду, кількість та сума реалізованої продукції та залишок готової продукції на кінець звітного періоду.

На підприємстві ведеться відомість аналітичних рахунків по рахунку 26 ця відомість складається на кожен місяць на основі товарного звіту та звітів по випуску готової продукції.

На основі синтетичних і аналітичних даних складається головна книга по рахунку 26 “Готова продукція”

Готова продукція обліковується на підприємстві „Аеро-Експрес” за місцями її зберігання та окремими видами у встановлених одиницях виміру: натуральному, що характеризує кількість, обсяг та вагу продукції відповідно до її фізичних властивостей для кількісного обліку готових виробів.

Кількісний облік готової продукції за її видами та на місцях її зберігання на підприємстві „Аеро-Експрес” організований безкартковим способом. Що передбачає собою складання відомостей за допомогою комп’ютера, які складаються на підставі звітів по випуску готової продукції по кожному цеху.

Начальниками цехів у звітах здійснюються записи про випуск та відпуск готової продукції покупцям та виводяться її залишки.

У кінці кожного місяця за даними аналітичного обліку витрат на виробництво визначається фактична собівартість готової продукції.

Аналітичний облік прийому і відпуску готової продукції на підприємстві „Аеро-Експрес”, який оформлюється видатковими і прибутковими

документами, здійснюється за видами готової продукції за обліковими цінами з виділенням в регістрах відхилень фактичної собівартості виробів від їх вартості за обліковими цінами.

Для синтетичного обліку готової продукції обліковою політикою Товариства з обмеженою відповідальністю призначено активний рахунок 26 «Готова продукція». По дебету цього рахунку відображається оприбуткування готової продукції власного виробництва за фактичною собівартістю; по кредиту – відпуск готової продукції за фактичною виробничою собівартістю. Синтетичний облік готової продукції провадять за фактичною виробничою собівартістю. Якщо поточний облік готової продукції у бухгалтерії підприємства ведеться не за фактичною собівартістю, а за «твердими» обліковими цінами підприємства, то слід на рахунку «Готова продукція» окремо записувати випуск продукції за плановою розрахунковою собівартістю і відхилення фактичної собівартості від планово-розрахункової.

Залишок є тільки дебетовим і показує фактичну виробничу собівартість готової продукції на кінець звітного періоду.

Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від вартості готової продукції за обліковими цінами (при списанні з рахунка 26 «Готова продукція») визначається як добуток рівня (відсотка) відхилень і вартості відпущеної готової продукції за обліковими цінами. Рівень відхилень визначається діленням суми відхилень на початок місяця з сумою відхилень продукції, що оприбуткована із виробництва за звітний місяць, на суму вартості залишку готової продукції за обліковими цінами на початок місяця та вартості оприбуткованої за звітний місяць з виробництва готової продукції за обліковими цінами. Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковими цінами, що відносяться до реалізованої продукції, відображається записом:

Дебет рахунків, на яких відображено вибуття готової продукції (20 «Виробничі запаси», 90 «Собівартість реалізації») та кредит рахунка 26 «Готова продукція»

На підприємстві аналітичний облік готової продукції здійснюється наступним чином:

Кожного місяця в бухгалтерію окремі цехи здають звіти по випуску готової продукції в якому міститься найменування продукції, залишок продукції (кількість та сума) кількість та сума на яку було вироблено продукції на протязі звітнього місяця, а також кількість реалізованої продукції та кількість списаної.

На основі звітів по випуску готової продукції бухгалтер складає товарний звіт по готовій продукції, в якому узагальнюються дані по цехах, а саме зазначається залишок готової продукції, кількість та сума по оптовим цінам, а також за плановою вартістю, кількість та сума випущеної продукції на початок періоду, кількість та сума реалізованої продукції та залишок готової продукції на кінець звітнього періоду.

На підприємстві ведеться відомість аналітичних рахунків по рахунку 26 ця відомість складається на кожен місяць на основі товарного звіту та звітів по випуску готової продукції.

На основі синтетичних і аналітичних даних складається головна книга по рахунку 26 “Готова продукція”

7. Методика аудиту реалізації продукції та розрахунків з покупцями та замовниками

В сучасний період принципово змінилось концептуальне поняття суті бухгалтерського обліку, яке направлене на забезпечення обліковою інформацією не абстрактного користувача, а на задоволення специфічних потреб конкретних користувачів: зовнішніх (кредиторів і ін.) та внутрішніх (керівників різних рівнів управління). Переорганізація завдань та функцій бухгалтерського обліку повинна здійснюватись з однієї сторони, в інтересах зовнішніх споживачів інформації, з іншої сторони необхідно враховувати інтереси і внутрішніх споживачів облікової інформації, що містяться в наявності ефективного механізму рішення проблем, які виникають перед підприємством та впровадження для цього управлінської бухгалтерії, робочого плану рахунків, відповідної методології організації обліку, контролю та аналізу витрат по місцях виникнення і центрах відповідальності.

Собівартість товару була і залишається важливою економічною категорією, яка характеризує результати діяльності підприємства та його рентабельність. В умовах переходу України до ринкових відносин вона придбаває особливу актуальність.

Важливою умовою успішної діяльності підприємства є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво внаслідок чого зросте конкурентоздатність продукції, стане реальним досягненням довгострокового економічного зростання підприємства.

На підприємстві мало уваги приділяється для удосконалення методів планування і обліку, калькулювання і аналізу собівартості продукції.

Так на мою думку одним із методів та шляхів удосконалення обліку, та облікової політики підприємства є удосконалення управлінського обліку. А саме головна увага, в управлінні обліку повинна приділятись управлінню затратами, як єдиного цілісного процесу, який визначатиме політику підприємства.

Помітну увагу необхідно приділити плануванню скорочення собівартості продукції по техніко-економічним факторам, що дозволять визначити вплив на

затрати заходів по підвищенню науково-технічного рівня. Удосконалити нормування матеріальних і трудових затрат на виробництві на основі більш широкого впровадження нормативного обліку затрат на виробництво і його елементів. При цьому особливу увагу приділити пошуку можливостей оперативного виявлення відхилень від діючих норм.

Необхідно покращити методи економічного аналізу собівартості продукції, впровадити методіку комплексного аналізу затрат на виробництво і собівартість продукції.

Досліджуючи облік на підприємстві було встановлено, що на підприємстві не складаються плани стосовно випуску готової продукції. А це не дає можливості передбачити формування собівартості готової продукції.

Автоматизація повсюдно вважається головним, найперспективнішим напрямом розвитку промислового виробництва. Завдяки звільненню людини від безпосередньої участі у виробничих процесах, а також високій концентрації основних операцій значно поліпшуються умови праці та економічні показники виробництва. Автоматизація обліку готової продукції та її збуту дозволяє скоротити обсяги облікових робіт, збільшити оперативність облікових даних та значно розширити аналітичні можливості економічної служби підприємства з метою забезпечення його керівництва необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень. Отже, при автоматизації обліку підприємств розрізняють інформаційні комп'ютерні системи, призначені для автоматизації ведення бухгалтерського обліку і системи, які призначені для виконання облікових робіт, пов'язаних з оперативним та управлінським обліком виробництва, зберігання і продажу продукції. На відміну від бухгалтерських програм, які здебільшого забезпечують складання звітності, системи оперативного і управлінського обліку – це інструмент бізнесу. Проте найбільший ефект досягається при проведенні комплексної комп'ютеризації бухгалтерського, оперативного, фінансового і управлінського обліку підприємства. Кінцевою метою комплексної автоматизації є створення інформаційної бази, яка б сприяла прийняттю управлінських рішень, вибору стратегії на основі аналізу господарської діяльності за різними показниками та

досягненню конкурентоспроможності підприємства. 8. Аудит як важливий вид фінансового контролю має не тільки підтверджувати достовірність звітності про діяльність підприємства, а й включати діагностику господарюючого механізму, поєднувати зусилля технологів, конструкторів, менеджерів, маркетологів та інших фахівців для розробки стратегічних програм розвитку бізнесу. Це дасть змогу прогнозувати фінансову діяльність суб'єктів господарювання, впливати на ефективність їх роботи, запобігати банкрутству та іншим негативним явищам. У роботі обґрунтовується доцільність застосування процедур відповідно до вимог міжнародних стандартів, а також запропоновано методику проведення внутрішньої аудиторської перевірки наявності та руху готової продукції та її збуту. Проведена аналітичне дослідження полягає у вивченні поточного стану хлібопекарського підприємства, його відхилень від запланованого рівня, а також виявлення чинників, що спричинили ці відхилення. Це є базою для прийняття аудитором обґрунтованих висновків, в яких потрібно відображувати: 95 – оцінку діяльності підприємства та його виробничих цехів, відділів збуту, яку здійснюють зіставленням фактичних результатів із запланованими або за попередній період; – виявлення можливих резервів, їх величини і місць виникнення, що дасть змогу класифікувати їх за ступенем важливості, рівнем управління та часом дії; – чітке формулювання проблем на основі вивчення чинників будь-яких відхилень для подальшого їх розв'язання. Складність аналітичних процедур перебивається ефективністю. Аналітичні процедури проводяться аудитором протягом усього процесу аудиту, що дає змогу підвищити його якість і скоротити трудові витрати. Тому комплексний аудит як важливий напрям розвитку фінансового контролю має бути забезпечений нормативно-методичними науковими розробками, спрямованими на підвищення ефективності господарювання, впровадження нових технологій виробництва конкурентоспроможної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Висновки

В умовах встановлення та розвитку ринкової економіки в Україні, зростає роль бухгалтерського обліку для підприємств всіх форм власності, як складової частини системи економічної інформації і управління. Управління підприємством, потребує систематичної інформації про здійснення господарських процесів, їх характер та об'єм, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання. Основним джерелом такої інформації, являються дані бухгалтерського обліку і звітності.

Дані бухгалтерського обліку і звітності забезпечують інформацією, яка необхідна для внутрішнього управління і використовується зовнішніми споживачами – банками, інвесторами, податковими службами, діловими партнерами тощо. Фактичні та потенційні інвестори ретельно вивчають баланс та іншу фінансову звітність підприємства що дає змогу судити про можливість і вигідність розміщення своїх капіталів.

В ході розгляду теми курсової роботи «Облік реалізації продукції (робіт, послуг) та розрахунків з покупцями та замовниками », яка складається з трьох розділів, було розглянуто такі важливі аспекти: I. Нормативно-правова база обліку та реалізації готової продукції та розрахунки з покупцями та замовниками ; Організація обліку готової продукції та її реалізації на підприємстві; . Вдосконалення обліку і реалізації готової продукції та розрахунки з покупцями та замовниками; після чого були зроблені відповідні висновки.

Під час розгляду Нормативно-правової база обліку та реалізації готової продукції було з'ясовано, що нормативною базою яка регламентує облік та ревізію готової продукції та її реалізації і якою керується підприємство у своїй господарській діяльності, являються: Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Закон України “Про контрольно-ревізійну службу в Україні”, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 9 – “Запаси”, 16 – “Витрати”, а також Інструкції та положення.

Згідно П(С)БО – 9, запаси до яких відноситься готова продукція, та які являються оборотними активами повинні задовольняти наступним вимогам:

повинні оприбутковуватись в результаті фактично здійснюваних подій; не повинні бути обмежені у використанні; повинні бути надані для реалізації або використанні в період операційного циклу.

Стосовно обліку готової продукції на підприємстві, то слід відзначити, що облік на підприємстві автоматизований, що робить роботу бухгалтера набагато простішим і таким чином легко контролюючим. Сам процес виробництва є одним з основних процесів господарської діяльності підприємства і представляє собою сукупність операцій по виготовленню продукції.

В бухгалтерському обліку готова продукція на підприємстві оцінюється у відповідності до П(С)БО – 9 “Запаси” за первісною вартістю. Для визначення первісної вартості продукції підприємством використовується П(С)БО – 16 “Витрати”.

Для синтетичного обліку готової продукції обліковою політикою підприємства призначено активний рахунок 26 “Готова продукція” по дебету якого відображається її надходження за фактичною виробничою собівартістю, по кредиту відпуск готової продукції за фактичною виробничою собівартістю.

Фактична собівартість визначається для різних потреб, до яких відноситься встановлення раціональних затрат. Важливе місце під час формування фактичної виробничої собівартості продукції має калькуляція, за допомогою якої визначають допустимі витрати на продукцію.

Підсумувавши вище сказане можна відмітити, що основними завданнями обліку готової продукції на підприємстві є: систематичний контроль за випуском готової продукції, станом збереження на місцях її виробництва, обсягом виконаних робіт; вчасне і правильне документування, оформлення відвантаженої і відпущеної продукції; контроль за виконанням плану договорів-поставок за обсягом та асортиментом реалізованої продукції, організації розрахунку з покупцями.

Не останню увагу було приділено ревізії, як засобу перевірки правильності відображення в обліку і звітності операцій пов'язаних з випуском та реалізацією готової продукції.

Тому у розділі “Організація ревізії обліку готової продукції” було встановлено, що основними завданнями ревізії готової продукції на підприємстві „Сарго” являються: перевірка наявності та порядку збереження готової продукції; перевірка правильності та своєчасності відображення в обліку всіх операцій пов’язаних з рухом готової продукції; відповідність аналітичних показників обліку продукції синтетичним; правильне відображення в обліку руху продукції; додержання підприємством вимог проведення інвентаризації.

Також було визначено, що одним з методичних прийомів, яким користуються при проведенні ревізії обліку готової продукції являється інвентаризація, яка передбачає: переваження, підрахунок, обмір, в результаті якої складаються інвентаризаційні описи, які потім здаються в бухгалтерію підприємства для порівняння з даними бухгалтерського обліку.

В ході перевірки головна увага приділялась таким питанням як: оцінка готової продукції; наявність аналітичного обліку реалізованої продукції; відповідність звітних даних про облік та реалізацію готової продукції бухгалтерським записам та первинним документам; правомірність списання готової продукції.

Таким чином, можна зробити висновок, що ТОВ „Аеро-Експрес” має не сплачені в строк боргові зобов’язання перед основними постачальниками і кредиторами. Це є одним з критеріїв фінансової кризи на підприємстві. Відсутність власних обігових коштів призвела до того, що фінансування поточної виробничої діяльності підприємства здійснюється виключно за рахунок короткострокових зобов’язань, і переважно за рахунок кредиторської заборгованості. Поліпшення стану розрахунків з кредиторами можливе при збільшенні грошових надходжень від операційної діяльності в результаті збільшення обсягів виробництва і реалізації готової продукції та своєчасній інкасації дебіторської заборгованості. Але для відновлення виробничого процесу підприємство потребує значних інвестиційних ресурсів.

Отже, основні завдання, які ставилися на початку даної роботи виконані. Згідно розглянутого вище, можна зробити остаточний висновок, що дослідження даної теми в даний час є доцільним і актуальним.

Список використаної літератури

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р., №996-XIV. З наступними змінами і доповненнями.
2. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.0502201 "Менеджмент організацій" та 7.020107 "Економіка підприємства" Т.А. Бутинець, Л.В.Чижевська, С.Л.Береза: за ред. проф. Ф.Ф.Бутинця, Житомир, ЖІТІ, 2000 – 672 с.
3. Бухгалтерський облік та звітність в країні бірник нормативно-правових актів/ Калмик М.І. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. - К: Атіка, 2008 - 800 с.
4. Наказ «Про облікову політику» від 30.01.2010 р."
5. Андрющенко Н. С. Суть і значення витрат: історичний аспект / Н. С. Андрющенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5. – С. 3-7.
6. Буфатина И. Особенности учета расходов на производственных предприятиях / И. Буфатина // Все о бухгалтерском учете. – 2012. – № 31. С.32.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N87 від 31.03.99
8. Буфатина И. Учет в производстве / И. Буфатина // Все о бухгалтерском учете. – 2011. – №57. – С.4-17
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 246 від 20 жовтня 1999 р.
10. Бухгалтерський облік в торгівлі. Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит”./ За ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Н.М. Малюги. -2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП „Рута”, 2008. – 576 с.
11. Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник для студентів. / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В.Герасимчук. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
12. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. /За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 5-те вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП. „Рута”, 2007. - 726 с.
13. Гордієнко Н.Г. Автоматизоване робоче місце ревизора. Навчальний посібник. К: КНТЕУ, 2002. – 132 с.

14. Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках. Навч. посібник: 3-тє вид. - К.: А.С.К. 2006.-504 с.
15. Грабова Н.Н. Добровский В.Н. Бухгалтерський учет в производственных и торговых предприятиях, 2000./ Под ред. Н.В. Кужельного. – К.: А.С.К., 2001. – 624 с.
16. Гуйда Л. Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей і незавершеного виробництва // Дебет-Кредит. –2005. –№50,52.
17. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. Навчальний посібник. К: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
18. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств. / Навчальний посібник. – К: Видавничий дім «Скарби», 2008. – 336 с.
19. Кожанова Є. П., Отенко І. П. Економічний аналіз: Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни- Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. -208 с.
20. Організаційно-методичні аспекти обліку і аналізу товароруку в підприємствах роздрібної торгівлі: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Т.О. Тарасова; Харк. держ. акад. технології та організації харчування. — Х., 2007. — 18 с.
21. Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі. Курс лекцій. Навчальний посібник / За ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Н.М. Малюги – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 608 с.
22. Сопко В.В., Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б., Брадул О.М. Організація і методика проведення аудиту: Навчально-практичний посібник. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 624 с.
23. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. – К.: „Каравела”, 2007. – 432 с.
24. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. екон. спец. - 5-тє вид., допов. й переробл.- К.: А.С.К., 2000.-784 с.
25. Ткаченко Н.М. Теоретико-методологічні проблеми формування бухгалтерського фінансового обліку. К: „А.С.К.”, 2007. – 348 с.

26. Фінансовий аналіз: Навчальний посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: Київ нац. торг.-екон. ун-т.: 2002, - 301 с.
27. Чебанова Н.В. Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік: Посібник. К.: "Академія", 2006. - 672 с.
28. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник / За ред. Р.Л. Хамяна, В.І. Лемішовського. – 4-те вид., доп. і перероб. – Львів: Нац. університет "Львівська політехніка" (Інформаційно-видавничий центр "Інтелект +" Інституту післядипломної освіти), "Інтелект-Захід", 2005. – 1072 с.